

Filosofie sobě problémem

Mladý Jan Patočka (ve svých 36 letech) napsal za války (1943, in: FČ 55, 2007, č. 3, s. 325 – O dvojím způsobu filosofování), že „autor práce, která pretenduje na titul filosofická, má ovšem povinnost mít jasno o tom, čím mu filosofie je, ...“; a v textu, který touto myšlenkou začíná, rozlišuje Patočka dva typy či způsoby filosofování, které jsou vůči sobě navzájem „v opozici tak radikální, že se zdává až nemožno shrnout je pod jediný vrchní pojem“ (s. 328). Co může v takovém případě znamenat onen požadavek, aby měl filosof „jasno o tom, čím mu filosofie je“? Důležité je ono slůvko „mu“, tj. čím je filosofie právě jemu osobně. To by mohlo ovšem ústit v jakýsi subjektivismus a relativizaci, jako by o tom, co „je“ filosofie, musel rozhodovat každý filosof zvlášť a na svůj vlastní účet. Tak tomu ovšem není. Jde spíš o to, že každý opravdový filosof se musí pokusit nejen chápat filosofii po svém, ale musí to své pochopení také nějak uvádět v život tím, že a jak filosofuje, tj. že a jak filosoficky myslí. Pevně stanovit, co to je filosofie, nelze prostě už z toho jednoduchého důvodu, že filosofování ještě neskončilo, že jeho dějiny dosud nebyly uzavřeny a že je třeba vážně počítat s tím, že v budoucnosti přijdou někteří významní myslitelé nejen s novým pohledem na filosofii, ale také s novým filosofickým programem, v jehož světle se pak celé dosavadní dějiny filosofického myšlení vyjeví nově, tj. jinak, než se dřívějším myslitelům v různých dobách jevíly. Nové filosofické myšlenky nikdy nemohou být k dosavadnímu filosofickému myšlení pouze přidány, takřkajíc přilepeny, ale znamenají vždycky (pokud jsou dost závažné a hluboké) větší nebo menší revizi jak toho, jak mohou být dřívější myslitelé chápáni, tak zejména toho, k čemu se ono dřívější chápání odnášelo a co nyní může být pochopeno nově. Rozhodně platí, že povinností každého myslitele, který aspiruje na to, být filosofem, je vždycky také nové zvážení dosavadních tradic, a to ne proto (ne především proto), aby podal „svůj obraz“ starších myslitelů a vůbec myšlenkových dějin, nýbrž zejména proto, aby se vůči (obvykle jen vybraným) filosofům minulost vymezil „ve věci“, tj. svým novým pojetím toho, k čemu se vztahovali oni, a kritikou toho, jak se k tomu vztahoval a jak to chápali. Dějiny dosavadní filosofie tedy neznamenají jen nějaké meze, jež jsou každému příštím filosofování uloženy, nýbrž představují především – chápeme-li minulé (i současné) filosofy správně – otevřené cesty dalšího filosofického usilování. Jde totiž o to, že některé otázky nelze vůbec ani položit, chybí-li pro to potřebná „situace“, potřebný nejen věcný, ale i dějinný kontext, na nějž je zapotřebí navázat.

(Písek, 070727-2.)